

5.4. KÉPZÉssel A MUNKAERŐHIÁNY ELLEN? A MUNKAÜGYI KÖZPONTOK ÁLTAL SZERVEZETT VAGY FINANSZÍROZOTT KÉPZÉSEK CÉLZÁSA ÉS EREDMÉNYESSÉGE

ADAMECZ-VÖLGYI ANNA, CSILLAG MÁRTON,
MOLNÁR TAMÁS & SCHARLE ÁGOTA

A foglalkoztatási szolgálat egyik alapfeladata, hogy elősegítse a munkaerő-kereslet és kínálat összehangolását. Magyarországon ez a feladat egyre fontosabb, mivel az elmúlt években elsősorban a képzett munkaerő kereslete nőtt, míg a munkanélküliek többsége iskolázatlan, vagy elavult a szakmája. A munkanélküliek képzése elvileg érdemben hozzájárulhatna a munkaerőhiány enyhítéséhez, ha a munkaügyi központok képzési kínálata megfelelő, a képzések jó minőségűek, és azokhoz jutnak el, akik arra rászorulnak.

Ebben a rövid az alfejezetben két kérdést vizsgálunk. Először: hogyan alakult az átképzésben résztvevők száma és összetétele? Másodszor: hogyan alakult ezen programok eredményessége a 2010–2012 közötti időszakban?

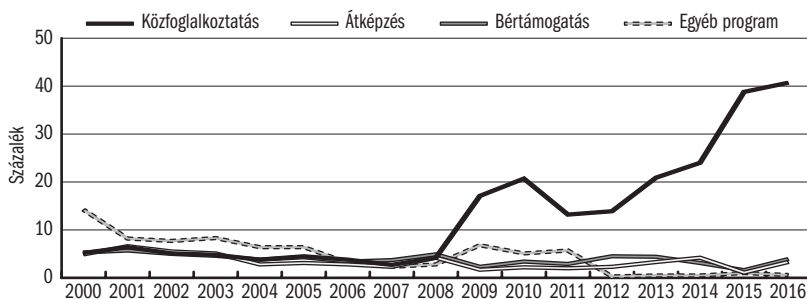
Az átképzési programok létszámának alakulása és a résztvevők összetétele

Bár a 2008 előtti néhány évben még megközelítette az álláskeresőknél szóló képzésekre fordított összeg (10–20 milliárd forint) a közfoglalkoztatásra fordított kiadásokat (20–30 milliárd forint), a válság idején ez utóbbi jelentősen megugrott, míg a képzésekre szánt összeg valamelyest csökkenni kezdett. Az igazán jelentős fordulat ugyanakkor 2012-ben jelentkezett, amikor az Eurostat adatai alapján a képzésre fordított kiadások a 2011-es több mint 7 milliárd forintról 2012-re kevesebb mint 1 milliárd forintra, 878 millió forintra zuhantak. Az ezt követő két évben hasonlóan alacsony szinten maradtak a képzésre fordított kiadások, és csak 2015-ben növekedtek ismét számottevően.

Míg a 2004–2007 közötti időszakban jellemzően 25–27 ezer fő lépett képzési programokba, a gazdasági válság időszakában (2008–2010 között) 38–42 ezer fő vett részt. Ezt követően – jelentős évenkénti ingadozással – a képzési programokba belépők száma folyamatosan csökkent.¹ Ha ugyanezen tendenciát abból a szempontból vizsgáljuk, hogy az teljes, a kvázi munkanélküliek (regisztrált munkanélküliek, közfoglalkoztatottak és aktív eszközökben részesülők) hány százaléka vett részt képzési programokban, korántsem lehet egyértelmű tendenciát látni (5.4.1. ábra). Bár a kétezres évek elején még 5 százalék fölött ez az arány, 2004 óta a képzésben részt vevők aránya stagnálást mutat, jelentős évenkénti ingadozással. Így a képzésben részt vevők aránya a munkanélküliek 1 és 4 százaléka között ingadozott, átlagosan 2,7 százaléka körül.

¹ Fontos hangsúlyoznunk, hogy nem elemezzük a közfoglalkoztatás mellett szervezett képzési programokat.

5.4.1. ábra: Munkaerőpiaci programokban való részvétel

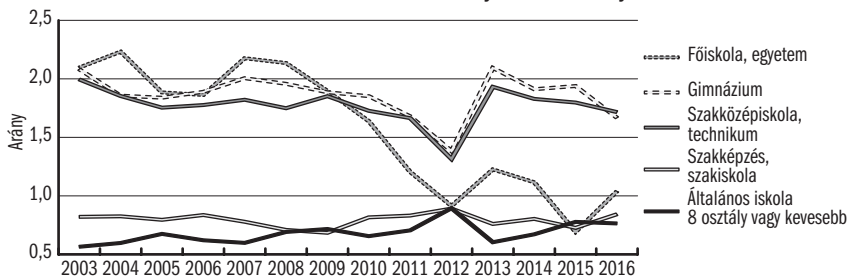

Megjegyzés: Éves októberi zárólétszámok, a regisztrált munkanélküliek és a programrésztvevők együtt = 100 százalék.

Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat.

A képzésben részt vevők iskolázottság szerinti összetétele ingadozott az elmúlt évek folyamán. A legfeljebb 8 általános iskolai osztályt és a szakiskolát végzettek képzéseken belüli aránya az összes regisztrált munkanélküli közötti arányuknak 80 százaléka körül ingadozott 2010–2016 között. Ez a két csoport teszi ki a munkanélküliek (közmunkával együtt számított) több mint 70 százalékát. Ezzel szemben az érettségizett munkanélküliek jelentősen nagyobb eséllyel kerülnek átképzési programokba. Ugyanakkor 2009 óta jelentősen csökkent a főiskolai vagy egyetemi végzettségű álláskereső felülreprezentációja a képzésekben, illetve az utóbbi három év folyamán csökkent a szakképzettek felülreprezentációja is. Ennek következtében míg a 2003–2009 közötti időszakban az érettségizettek aránya a képzésben részt vevők között 1,8–2-szerese volt a munkanélkülieken belüli arányukhoz képest, addig 2010 óta ez az arányszám 1,5 körüli szintre csökkent (5.4.2. ábra).

5.4.2. ábra: A képzésben részt vevők iskolázottság szerinti megoszlása a munkanélkülieken belüli arányukhoz viszonyítva

Megjegyzés: Az álláskeresők számát és iskolázottság szerinti megoszlását NFSZ-adatok alapján számoltuk. 2016-os bontás hiányában 2015-ös adatokat használtunk a 2016-ra a gimnáziumot végzettek és a szakközépiskolát vagy technikumot végzettek arányához. A 2011–2012 évi közfoglalkoztatotti adatok Scharle Ágota számítása a FOKA-adatbázisból kapott félig aggregált kirendeltségi szintű adatok alapján, és a résztvevők havi átlagát mutatják. A 2013–2016-os időszakra a közfoglalkoztatotti adatokat a BM közfoglalkoztatási portál adatai alapján számoltuk. 2010-re és

az azt megelőző időszakra a közfoglalkoztatottak számát az aktuális október végi zárólétszám alapján számoltuk, az iskolázottság szerinti bontást pedig adatok hiányában állandónak tekintettük, az arányokhoz a 2011 és 2013 közötti átlagos megoszlást vettük alapul.

Forrás: *Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat*, BM Közfoglalkoztatási portál, Foglalkoztatási és Közfoglalkoztatási Adatbázis (FOKA).

Az átképzési programokban való részvétel szelekciója és a programok hatása

Az adatok

Elemzésünk a munkanélküli-regiszter egyéni adatain alapul. A vizsgálathoz az egyes években képzéseken részt vett, illetve részt nem vett, 16–55 év közötti álláskereső 10 százalékos visszatéves véletlen mintáját használjuk.² Életkori szűkítést azért alkalmaztunk, mert a következő pontban a képzéseken való részvétel hatását becsüljük a munkanélküliség valószínűségére, és az idősebb korosztály esetében nagyobb az esélye annak, hogy valaki nem azért nincs a regiszterben, mert dolgozik, hanem mert inaktív. Az adatbázis azokat fedi le, akik 2010. január 1. és 2014. december 31. között léptek támogatott képzésbe,³ illetve azokat az álláskeresőket, akik vagy regisztrált álláskereső státusban voltak 2010. január elsején, vagy 2010. január 1. és 2014. december 31. között léptek be a munkanélküli-regiszterbe. Azokat az álláskeresőket, akik közmunka programokban vettek részt, az adatbázis nem tartalmazza. Az elemzésből továbbra is elhagyjuk a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó programokat (úgynevezett téli közmunkaprogramok, ezekről lásd: *Busch*, 2015), mivel azok tartalmukban jelentősen eltértek a regisztrált álláskeresőknél nyújtott átképzéstől.⁴

A támogatott képzéseken való részvétel szelekciója 2010 és 2014 között

Első lépésben a képzésbe vont álláskereső összetételét mutatjuk meg, majd lineáris valószínűségi modellekkel vizsgáljuk, hogy az adott évi álláskereső mintáján mely tényezők magyarázták a képzésbe való bekerülést az egyes években. Az 5.4.3. ábra azt mutatja, miként alakult a képzéseken részt vevő álláskereső iskolai végzettség szerinti összetétele ebben az időszakban. 2010 és 2014 között a képzésekben részt vett egyes iskolai végzettségű álláskereső aránya viszonylag stabil volt. Némileg nőtt az alacsony, maximum általános iskolai végzettségű álláskereső aránya.⁵ Hasonló képet látunk, ha életkor és nem szerinti bontást nézünk. A 25 év alatti résztvevők aránya 36-ról 43 százalékra emelkedik 2010 és 2014 között, de ez a növekedés az alacsony iskolai végzettséghez hasonlóan azokból fakad, akik közfoglalkoztatáshoz kötött képzésben vettek részt. A férfiak aránya mindkét képzéstípusban emelkedett az időszak során.

A képzéseken részt vevő álláskereső összetételét két mechanizmus határozza meg: az álláskereső státusba kerülés szelekciója, azaz az álláskereső össze-

2 A mintavételre technikai okokból volt szükség.

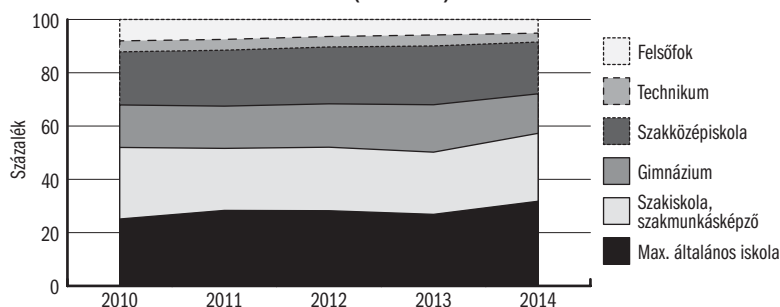
3 Azokat az egyéneket is a mintában tartottuk, akik képzés mellett más aktív eszközbe is kerültek; ugyanakkor azokat az egyéneket, akik nem regisztrált álláskereső státusból léptek átképzési programba, kivetjük a mintából.

4 Míg a 2013-ban a tanfolyamok majdnem fele (47,8 százaléka) alapkompenciákat fejlesztett, harmaduk betanított képzés volt, és csak mintegy ötödük volt OKJ-s képzés, addig a 2014-ben az alapképzések aránya 1 százalék alá csökkent, miközben az OKJ-s képzések aránya 62 százalék fölé ugrott (*Busch*, 2015).

5 Azokban az években, amikor magasabb a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzésekben részt vettek aránya a képzésbe lépőkön belül (2013), látható, hogy közfoglalkoztatáshoz nem kapcsolódó képzésekbe átlagosan magasabb iskolai végzettségű álláskereső kerültek.

tétele, illetve az ebből a halmazból a képzésekbe kerülés szelekciója. Az 5.4.1. táblázat azt mutatja, hogyan befolyásolták a képzésbe való bekerülés valószínűségét az álláskereső jellemzői. Olyan lineáris valószínűségi modelleket becsültunk az egyes években, amelyek bal oldalán egy a képzésben való részvételt megragadó kétértékű változó áll, a jobb oldalán pedig az álláskereső egyéni jellemzői (iskolai végzettség, életkor, nem, pályakezdő-e, az álláskereső státusba való belépés ideje, regisztrált munkanélküli-státusban töltött napok száma a megelőző naptári évben) és a munkaügyi kirendeltség kódja (kirendeltség fix hatás) szerepel. A minta azon álláskereső 10 százalékos véletlen halmaza, akik adott évben vagy képzésbe léptek, vagy regisztrált álláskereső voltak. A képzéseket megkülönböztetjük a szerint, hogy a képzésben töltött idő meghaladja-e a 90 napot, mivel az ennél rövidebb képzések tipikusan alapkompenciák fejlesztését célozzák, míg a 90 napnál hosszabb képzések jellemzően a szakma megszerzésére irányulnak.

5.4.3. ábra: A képzésbe vont álláskereső összetétele iskolázottság szerint (százalék)

Forrás: Saját számítás a munkanélküli-regiszter adataiból.

A képzésbe történő szelekciót vizsgálva, úgy tűnik, hogy 2010 és 2014 között némileg csökkent az iskolai végzettség hatása a képzésbe kerülés valószínűségére (5.4.1. táblázat). A legalább gimnáziumi végzettségű álláskereső 2010-ben még 3–5 százalékponttal nagyobb valószínűséggel kerültek képzésbe, mint a maximum általános iskolai végzettségűek, de 2014-re az a többlet 1–2 százalékpontra csökkent. 2011-től kezdve szakiskolai végzettségű álláskereső vagy kisebb, vagy azonos valószínűséggel kerültek képzésbe, mint a maximum általános iskolai végzettségűek.

Az 5.4.2. táblázat azt mutatja, hogy nincs különbség a rövidebb (maximum 90 napos) és a hosszabb (90 napnál hosszabb) képzésekbe kerülés szelekciójának a változásában a vizsgált időszakban. Mind a rövid, mind pedig a hosszabb képzésekre igaz, hogy az egyéni tényezők, s a hosszabb képzések esetén különösen az iskolai végzettség hatásának nagysága csökkent 2010 és 2014 között. Ennek ellenére minden évre igaz, hogy magasabb iskolai végzettségű álláskereső nagyobb valószínűséggel kerültek hosszabb képzésbe.

5.4.1. táblázat: A képzésbe történő szelekció

	2010	2011	2012	2013	2014
Szakiskola, szakmunkás-képző	-0,00*** (0,002)	-0,00*** (0,002)	-0,01** (0,003)	0,00 (0,003)	-0,00 (0,002)
Gimnázium	0,05*** [0,004]	0,02*** (0,003)	0,03*** (0,004)	0,06*** (0,006)	0,02*** (0,004)
Szakközépiskola	0,03*** [0,003]	0,03*** (0,003)	0,03*** (0,004)	0,04*** (0,004)	0,02*** (0,003)
Technikum	0,04*** [0,006]	0,02*** (0,006)	0,02*** (0,006)	0,05*** (0,009)	0,02*** (0,007)
Felsőfok	0,04*** [0,005]	0,02*** (0,004)	0,01 (0,005)	0,02*** (0,006)	0,01* (0,004)
25 év alatti	0,03*** [0,003]	0,03*** (0,003)	0,04*** (0,004)	0,04*** (0,005)	0,02*** (0,004)
Férfi	-0,00 [0,002]	0,01*** (0,002)	0,01*** (0,002)	0,01*** (0,002)	0,01*** (0,002)
Pályakezdő	0,03*** (0,004)	0,03*** (0,004)	0,03*** (0,006)	0,04*** (0,006)	0,02*** (0,004)
N	67 443	67 443	59 397	56 003	48 008

Megjegyzés: Lineáris valószínűségi modellek a képzésbe való bekerülés magyarázatára az egyes években. Minden oszlop külön becslésből származik. A táblázatban nem jelölt további kontrollváltozók: kirendeltség fix hatása, a regisztrációba való bekerülés napja, munkanélküliségben töltött napok száma a megelőző évben. Ezek mindegyike szignifikáns hatást gyakorol a képzésbe kerülés valószínűségére, de az együttthatók nem érik el a 0,00 nagyságrendet. Zárójelben a települési szinten klaszterezett, robusztus standard hibák. ***1 százalékos, ** 5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját becslés a munkanélküli-regiszter adatain.

5.4.2. táblázat: A képzésbe történő szelekció a képzés hossza szerint

	2010		2011		2012		2013		2014	
	≤ 90 nap	> 90 nap	≤ 90 nap	> 90 nap	≤ 90 nap	> 90 nap	≤ 90 nap	> 90 nap	≤ 90 nap	> 90 nap
Szakiskola, szakmunkás-képző	0,00*** (0,001)	0,00 (0,002)	-0,00*** (0,001)	-0,00 (0,001)	-0,00* (0,001)	-0,00 (0,002)	0,00 (0,002)	0,00 (0,002)	0,00 (0,001)	-0,00 (0,002)
Gimnázium	0,01*** (0,002)	0,04*** (0,004)	-0,00 (0,002)	0,02*** (0,003)	0,00 (0,002)	0,03*** (0,004)	0,01*** (0,003)	0,06*** (0,005)	0,01*** (0,003)	0,01*** (0,003)
Szakközépiskola	0,01*** (0,002)	0,03*** (0,003)	0,00 (0,002)	0,03*** (0,003)	0,00 (0,002)	0,03*** (0,003)	0,00** (0,002)	0,04*** (0,004)	0,01*** (0,002)	0,02*** (0,003)
Technikum	0,02*** (0,004)	0,03*** (0,005)	-0,00 (0,003)	0,02*** (0,005)	-0,00 (0,003)	0,02*** (0,006)	0,01 (0,004)	0,04*** (0,008)	0,00 (0,004)	0,02*** (0,006)
Felsőfok	0,01*** (0,003)	0,03*** (0,005)	-0,00 (0,002)	0,02*** (0,004)	-0,00 (0,003)	0,01** (0,004)	0,00 (0,003)	0,02*** (0,005)	0,01** (0,003)	0,00 (0,003)
25 év alatti	0,01*** (0,002)	0,03*** (0,003)	0,01*** (0,002)	0,02*** (0,003)	0,00** (0,002)	0,03*** (0,004)	0,01*** (0,003)	0,04*** (0,004)	0,00* (0,002)	0,01*** (0,003)
Férfi	0,00 (0,001)	-0,00** (0,002)	0,01*** (0,001)	0,01*** (0,002)	0,01*** (0,001)	0,01*** (0,002)	0,01*** (0,001)	0,00** (0,002)	0,01*** (0,001)	0,00 (0,002)
Pályakezdő	0,00 (0,003)	0,02*** (0,004)	0,00 (0,003)	0,02*** (0,004)	0,01*** (0,002)	0,02*** (0,005)	0,00 (0,003)	0,04*** (0,006)	0,01*** (0,003)	0,01*** (0,004)
N	75 076	77 276	65 657	66 717	57 011	58 625	53 408	55 097	46 954	47 247

Megjegyzés: Lineáris valószínűségi modellek a képzésbe való bekerülés magyarázatára az egyes években. Minden oszlop külön becslésből származik. A táblázatban nem jelölt további kontrollváltozók: kirendeltség fix hatása, a regisztrációba való bekerülés napja, munkanélküliségben töltött napok száma a megelőző évben. Ezek mindegyike szignifikáns hatást gyakorol a képzésbe kerülés valószínűségére, de az együttthatók nem érik el a 0,00 nagyságrendet.

Zárójelben a települési szinten klaszterezett, robusztus standard hibák.

***1 százalékos, ** 5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikáns.

Forrás: Saját becslés a munkanélküli-regiszter adatain.

A támogatott képzéseken való részvétel hatása a munkanélküliségre

A támogatott képzéseken való részvétel hatását statisztikai párosítás (*matching*) segítségével végezzük el. A módszer használatához feltesszük, hogy az általunk megfigyelt változók (életkor, nem, iskolai végzettség, kirendeltség, regisztráció napja, pályakezdő státus) magyarázzák a képzésbe kerülés mechanizmusát, és nincsenek olyan nem megfigyelt tényezők, amelyek egyszerre befolyásolnák a képzésbe kerülést és a kimeneti változót. Az általunk használt adatbázis csak a képzésben részt vett álláskeresőkhöz tartozik, így a képzésben részt nem vett álláskeresőkről nem,⁶ ezért kimeneti mutatóként a regisztrált munkanélküliségi státust használjuk. Feltesszük, hogy ha a képzés „hatásos”, akkor a képzést követően a képzésben részt vett álláskeresőkhöz kisebb valószínűséggel lesznek regisztrált álláskeresőkhöz képest.

Az általunk használt párosítás módszere a következő. Első lépésben probit modellek segítségével minden évre megbecsüljük a képzésbe kerülés valószínűségét, és minden megfigyelés esetében prediktáljuk a bekerülés valószínűségét a becsült modell alapján (*propensity score*). A második lépésben minden évben megkeressük a képzésbe bekerült (kezelt) és nem került (kontroll) álláskeresőkhöz becsült valószínűségeinek a közös halmazát (*common support*).⁷ Végül, ezen a mintán a kezelt és kontroll-álláskeresőkhöz átlagos kimenetei közötti különbséget úgy becsüljük meg, hogy a kezeltkhöz hasonlóbb bekerülési valószínűségű kontrollcsoportok eredményeinek nagyobb, a kevésbé hasonlóknak kisebb súlyt adunk (*kernel matching*).

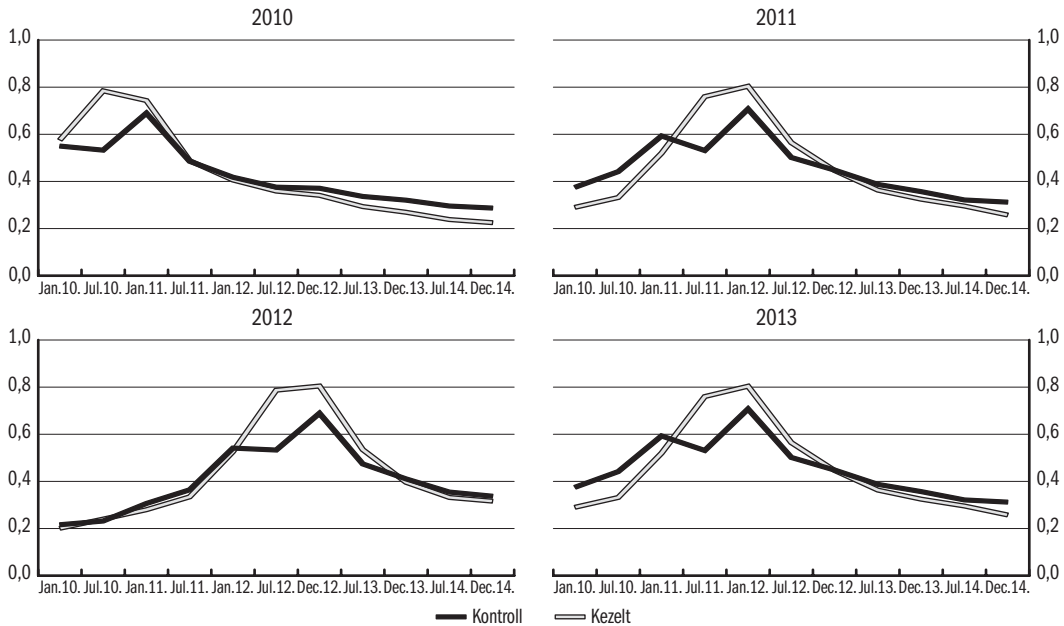
Az általunk használt kimeneti mutató a regisztrált álláskereső státus a programot követően, illetve a regisztrált álláskereső státusban töltött napok száma a képzést követő naptári években. Fontos megjegyezni, hogy azok az álláskeresőkhöz, akik közmunkaprogramokban vesznek részt, nem számítanak regisztrált álláskeresőkhöz, ezért az adatainkban nincsenek benne.

A 5.4.4. ábra azt mutatja, hogy a kezelt és a kontroll-álláskeresőkhöz mekkora valószínűséggel voltak regisztrált munkanélküliek a párosított mintán (azaz az egyéni különbségek kiszűrése után) a képzés alatt és után az egyes években. A képzés évében a regisztrált státus valószínűsége megemelkedik, ez az úgynevezett bezártsági hatás (*lock-in effect*). Abból adódik, hogy a képzésbe került álláskeresőkhöz kisebb valószínűséggel lépnek ki a képzés lezárulta előtt. A 2010-es képzésekben részt vevők esetében a regisztrált státus valószínűsége a képzés vége után egy év elteltével kezd csökkenni, a kontroll-csoportéhoz viszonyítva, majd a résztvevők és a kontrollcsoport közötti különbség három év után 5, négy év után 6 százalékponttal nő. A 2011-es képzésekben részt vevők esetében hasonló tendenciát látunk, a képzés hatásának nagysága három év elteltével 5 százalékpont. Azok esetében, akik 2012-ben kerültek képzésbe, a képzés végét követően két évet tudunk követni, és egy évet azoknál, akik 2013-ban kerültek be a képzésbe. Mindkét csoportban 2 százalékpontos hatást látunk az utolsó év végén.

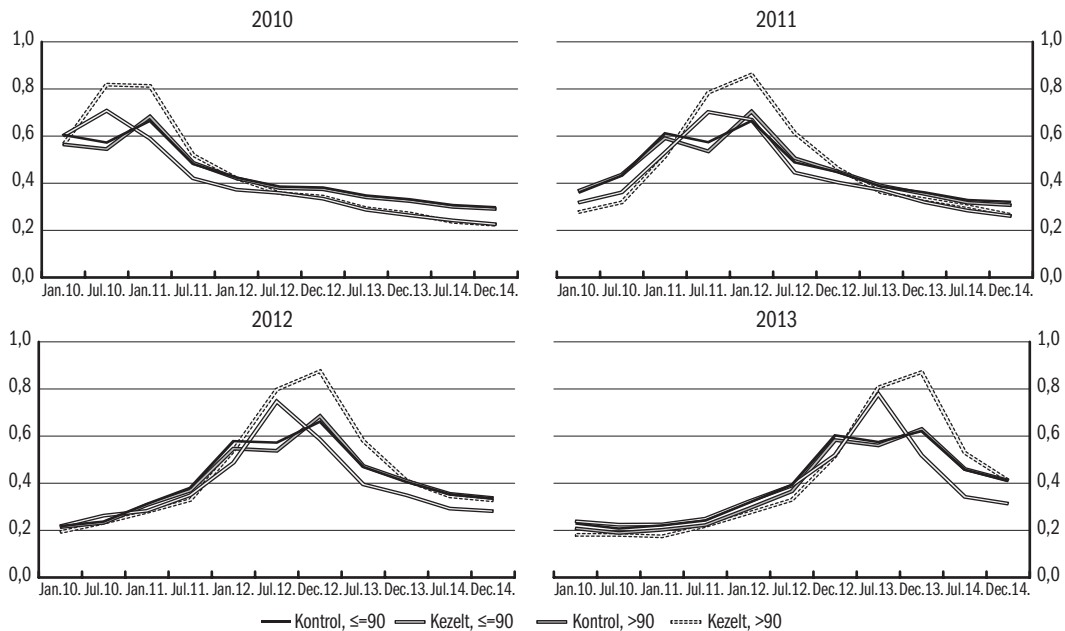
⁶ A képzésben részt nem vett álláskeresőkhöz közé nem kerültek be azon álláskeresőkhöz, akik más aktív eszközbe kerültek.

⁷ A becsült valószínűségi modellek eredményei és a minta egyensúlya (*balance*) a párosítás után a szerzőktől elkérhető.

5.4.4. ábra: A képzés hatása a munkanélküliség valószínűségére, képzettek és kontrollok esetében, a belépés éve szerint

5.4.5. ábra: A képzés hatása a munkanélküliség valószínűségére, képzettek és kontrollok esetében, a belépés éve és a képzés hossza szerint

Megjegyzés: A munkanélküli regisztráció valószínűsége a 2010–2013 között képzettek és kontrollok esetében a párosított mintán.

A 5.4.5. ábrán a képzés hossza szerint megbontott eredményeket látjuk. A 90 napnál hosszabb képzések esetében a bezártsági hatás (*lock-in effect*) hosszabb, mint az ennél rövidebb képzéseknél. A 90 napnál rövidebb képzések esetében már a képzést követő első naptári év végén 4–10 százalékpontos hatásokat mérünk. A hosszú képzések esetén csak a képzést követő második-harmadik év végén haladja meg a regisztrált munkanélküliségből való kilépés valószínűsége a kontrollcsoportét. A 2010–2011-es képzésekben részt vett álláskeresőket tekintve úgy tűnik, hogy hosszú távon a rövidebb és a hosszabb képzések hatása nem különbözik. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy ugyanaz a képzés rövidebb formában is ugyanolyan hatékony hosszú távon, mint a rövid. Az általunk használt adatbázisban nem látjuk, hogy az egyes képzések típusa (OKJ-s képzés, számítástechnikai képzés stb.) és tartalma (szakma, nyelvi képzés stb.) micsoda. Ennek ellenére feltételezhetjük, hogy más egyéni jellemzőkkel bíró álláskeresők kerülnek rövid, illetve hosszú képzésbe, ami önmagában meghatározza, hogy az adott képzést követően milyen gyorsan kerülnek ki a munkanélküli-regisztrációból.

A regisztrált álláskereső státusban töltött napok számára kifejtett hatásokat foglalja össze az 5.4.3. táblázat. Az általunk mért hatások nagysága a képzés utáni első naptári évben kizárólag a 90 napnál rövidebb képzések esetén jelentkezik. A második évben a hatások nagyságrendje évi 5 és 20 nap között mozog, azaz a képzések ennyi nappal csökkentik a képzésben részt vettek által regisztrált álláskereső státusban töltött időt. A legnagyobb hatásokat a képzést követő harmadik naptári évben találjuk, 7 és 21 nap között. Ezen az időtávon már az is látható, hogy a rövid és a hosszú képzések hatása kiegyenlítődik.

A rövidebb és a hosszabb képzések potenciális hatását legalább három összetevő is meghatározza: milyen a szelekció a képzéseken belül a két típusba; milyen a két képzéstípus minősége közötti különbség; illetve, ahogy láttuk, a hosszabb képzések hosszabb bezártsági hatással járnak. A 2010–2011-es évek években képzésbe lépők mintáján azt látjuk, hogy hosszú távon a rövidebb és a hosszabb képzések hatása nem különbözik, rövid távon pedig a rövidebb képzések hatása hamarabb jelentkezik. Ez abból az átváltásból (*trade-off*) adódhat, hogy a jó minőségű képzés növeli a képzettek emberi tőkéjét, de bezártsági hatás által távol is tartja őket a munkapiactól, és nehezítheti ezen keresztül a munkapiacra való visszatérést.

A rövidebb és hosszabb képzésekbe kerülés potenciális szelekcióját, illetve ennek a képzések hatásában való megjelenését vizsgálja az 5.4.4. táblázat. Ha a képzések résztvevőit megbontjuk iskolai végzettség szerint, kiderül, hogy a képzések elsősorban azokat segítik, aki nem szereztek érettségit. Ennek két oka lehet. Egyfelől, az alacsony iskolai végzettségű álláskeresők hátrányosabb helyzetben vannak, és ezért náluk nagyobb a képzés marginális hatása. Másfelől, az is lehetséges, hogy az érettségizett álláskeresők közül azok kerülnek inkább képzésbe, akik valamilyen, általunk nem megfigyelt hátrányban vannak a töb-

bi érettségizett álláskeresőhöz képest. A másik oldalról megközelítve ugyanezt a kérdést, elképzelhető, hogy a legalább érettségizett álláskeresők általában közelebb vannak a munkapiachoz, és viszonylag gyorsan találnak állást, így azok kerülnek inkább képzésbe, akiknek segítség nélkül nem sikerült állást találni.

5.4.3. táblázat: A képzés hatása a regisztrált álláskereső státusban töltött napok számára (nap)

	2011	2012	2013	2014
2010-es képzettek				
Minden képzés	0,86	-8,16	-17,38	-19,86
≤ 90 napos képzések	-28,35	-15,70	-20,47	-19,44
> 90 napos képzések	15,38	-5,17	-16,22	-20,00
2011-es képzettek				
Minden képzés		17,60	-6,05	-12,37
≤ 90 napos képzések		-14,80	-10,55	-20,51
> 90 napos képzések		33,00	-4,50	-6,90
2012-es képzettek				
Minden képzés			21,44	-5,45
≤ 90 napos képzések			-28,67	-20,08
> 90 napos képzések			39,48	-0,58
2013-as képzettek				
Minden képzés				13,62
≤ 90 napos képzések				-41,90
> 90 napos képzések				33,17

Megjegyzés: Párosítás utáni eredmények. Minden együtttható külön (évenkénti) becslésből származik

5.4. táblázat: A közfoglalkoztatáshoz nem kapcsolódó képzések hatása iskolai végzettség és a képzés hossza szerint (nap)

	Érettség nélkül		Érettségivel	
	≤ 90 nap	>90 nap	≤ 90 nap	>90 nap
Egy évvel a képzés után				
2010	-40,37	-8,68	-9,33	54,65
2011	-33,01	19,66	13,59	61,55
2012	-47,39	16,06	-4,44	68,19
2013	-48,92	12,48	-29,90	62,11
Két évvel a képzés után				
2010	-16,42	-16,56	-26,10	24,62
2011	-34,81	-20,41	31,08	27,38
2012	-37,25	-18,68	1,34	24,51
Három évvel a képzés után				
2010	-21,35	-25,20	-7,06	10,20
2011	-42,77	-26,76	17,04	23,06

Megjegyzés: Párosítás utáni eredmények. Minden együtttható külön (évenkénti) becslésből származik

Az általunk használt adatbázisban, ahogy azt már említettük, nem látjuk azokat az álláskeresőket, akik közfoglalkoztatási programokba léptek. Eb-

ből az következik, hogy az általunk becsült hatások alulbecslik a képzések valós hatásait, mert a kontrollcsoportban nagyobb valószínűséggel lehetnek olyan álláskereső, akik közmunkába lépnek, mint a közfoglalkoztatáshoz nem kapcsolódó képzések résztvevői között.⁸ A kontrollcsoportban nagyobb arányban vannak tehát olyanok, akik nem azért lépnek ki a regiszterből, mert elhelyezkedtek a nyílt munkaerőpiacon, hanem azért, mert közmunkaprogramba kerültek. Mivel ebben az elemzésben a vizsgált kimeneti mutató a regisztrált álláskereső státusz, illetve a regisztrált státuszban töltött napok száma, ha a kontrollcsoportban vélhetően nagyobb arányú közmunkarésztvételt is munkanélküliségnek számítanánk, a képzések becsült hatása magasabb lenne.

Összegzés

8 Cseres-Gergely (2015) eredményei is arra utalnak, hogy az aktív eszközökben részt vevő álláskereső kisebb valószínűséggel lépnek közfoglalkoztatásba. 9 Az elmúlt években megváltozott az álláskeresőnek nyújtott képzések szabályozási háttere is, ami a képzések kiválasztásán és célzásán keresztül befolyásolhatta azok eredményességét is. 2014 december 15-től működik a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal, 2015 január elsejétől pedig megszűnt a Nemzeti Munkaügyi Hivatal, az új struktúrában az álláskeresőnek szóló képzések a nemzetgazdasági miniszter alá tartozó szakképzésért és felnőttképzésért felelős helyettes államtitkár irányítása alá kerültek (Cseres-Gergely–Varadovics, 2015).

Fenti elemzésünk alapján végül, röviden megvitatjuk, mennyiben vezethet pozitív eredményre az átképzési programok kiterjesztése és célzásuk átalakítása. Az általunk vizsgált időszakban a kétezres évek első feléhez képest az álláskereső számottevően kisebb arányban kerültek támogatott átképzési programba, ugyanakkor a képzésbe belépők iskolázottság szerinti pozitív szelekciója csökkent. Ez utóbbi pozitív fejlemény, hiszen eredményeink azt mutatják, hogy a képzések ebben a csoportban különösen hatékonyak tűnnek. Az azonban, hogy 2015–2016 során összesen valamivel kevesebb, mint 17 ezer érettségivel nem rendelkező álláskereső lépett átképzési programba, míg 2012–2014 között *évente átlagosan* közel 16 ezer, nem örvendetes. Elemzésünkéből az is kitűnik, hogy a hosszabb képzések nem feltétlenül vezetnek középtávon (3–4 évvel a képzésbe belépés után) nagyobb hatáshoz, mint a rövidebb képzések.⁹ Vagyis elképzelhető, hogy a viszonylag rövidebb, az alacsony iskolázottságú álláskeresőkre célzott programok nagyobb arányú kiterjesztése, már belátható időn (egy-két éven) belül számottevően javíthatják a foglalkoztatottságot (és enyhíthetik a munkaerőhiányt).

Hivatkozások

- BUSCH IRÉN (2015): A téli közfoglalkoztatás. Megjelent: *Fazekas Károly–Varga Júlia* (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör, 2014. MTA KRTK KTI, Budapest, 139–142. o.
- CSERES-GERGELY ZSOMBOR (2015): A közfoglalkoztatásba belépők összetétele, 2011–2012. Megjelent: *Fazekas Károly–Varga Júlia* (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör, 2014. MTA KRTK KTI, Budapest, 118–125. o.
- CSERES-GERGELY ZSOMBOR–VARADOVICS KITTI (2015): A munkapiaci szakpolitika eszközei (2014. február – 2015. április). Megjelent: *Fazekas Károly–Varga Júlia* (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör, 2014. MTA KRTK KTI, Budapest, 165–190. o.
- SCHARLE ÁGOTA (2016): A munkapiaci szakpolitika eszközei (2015. május – 2016. március). Megjelent: *Fazekas Károly–Blaskó Zsuzsa* (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör, 2015. MTA KRTK KTI, Budapest, 2015.